

Povídka **Spodní proud**

Co povídka říká?

Na trávníku v zahradě mladých věčně se hádajících manželů se objeví obrovské neznámé zvíře, které je později malým chlapcem identifikováno jako mořský dugong. Sousedé si všimají smutného výrazu zvířete a snaží se mu zachránit život. Do záchrany se nakonec zapojí i mladí manželé, zavolají záchranáře, kteří přijedou a zvíře odvezou. Život se vrací do starých kolejí, jen na zahradě zůstane v seschlé trávě dugongův obrys. Chlapec, syn rozhádaných manželů, se vyplíží ven a uléhá do dugongova obrysu patrně s nadějí, že si rodiče jeho zmizení nevšimnou. Ke svému překvapení je (místo křiku a výčitek) s ním odnesen a uložen do postele.

Jak povídka funguje? (Jak to říká?)

Čtenáře jistě zaujme promyšleně zvolený titul Spodní proud, který můžeme v kontextu povídky vykládat různými způsoby. Jistě nás napadne dávat proud do souvislosti s dugongem, který se na zahradě čtyři kilometry od pobřeží objeví a nikdo neví, odkud se vzal. Přívlastek spodní evokuje, že „připlul“ odněkud z hlubin. Čteme-li titul obrazně, nabízí se chápat dugonga jako výtrysk lidského podvědomí, jako dlouhodobý problém, který je najednou všem na očích. Spodní proud může zároveň budit představu něčeho skrytého, možná i nebezpečného, co nás naopak může stáhnout pod hladinu.

Zajímavé je, jak se autorovi podařilo v povídce ztvárnit, že chlapci je rodiči věnována tak malá pozornost. Je mu věnován prostor na začátku a pak až na samotném konci povídky. Jinak může čtenář snadno nabýt dojmu, že čte příběh o záchraně ohroženého vodního živočicha. Teprve ve chvíli, kdy díky tomu, že si chlapec lehl do obrysu nešťastného dugonga, odhalíme, že se jedná o paralelu chlapce a dugonga, a dojde nám, jak rafinovaně autor povídku napsal.

Ilustrace (dugong a chlapec ležící v dugongově obrysu) zvýrazňují kompoziční princip, na kterém je povídka vystavěna, a sice paralelu. Na prvním obrázku je zachycen bezmocně ležící, smutný tvor, který patří mezi ohrožené druhy zvířat, a na druhém obrázku leží na témž místě přehlížený chlapec, ohrožený nedostatkem pozornosti a lásky. Druhý obrázek, ač je na stránce protilehlý vůči konci povídky, na sebe hned přitáhne pozornost a vyvolá otázku, co má pozice chlapce na trávníku znamenat. Až poslední odstavec textu však pomůže najít čtenářům odpověď.

O vztahu mezi chlapcovými rodiči se dozvídáme už od prvního odstavce (křik jejich hádek rušil sousedy), také z vypravěčových dodatků v závorkách, můžeme ho vyčíst i majuskulemi psaného slova („to ti připadá VTIPNÉ“). Nejen ohledně jejich vztahu zůstává v povídce spousta nedořečeného či naznačeného (např. tajemství dugonga a jeho přítomnosti v zahradě zůstane zachováno). Stejně tak zdánlivě šťastný konec lze považovat za otevřený. Čtenář se neubrání otázce, zda rodiče skutečně prohlédli a budou se takto chovat i nadále?

Co to (pro mě) znamená?

Tématem povídky Spodní proud je nefunkční komunikace a vztahy v rodině, jejich důsledky pro dítě a jeho prožívání. Povídka se také dotýká tématu překonávání lhostejnosti (vůči svému okolí, vůči potřebám nejbližších) a fungování lidského podvědomí.

Interpretace: Díky soucitu a úsilí lidí byl bezmocný tvor zachráněn a příběh vyznívá tak, že i chlapci se nakonec dostalo nečekané pozornosti a přívětivosti ze strany rodičů, které pravděpodobně překvapující příhoda s dugongem vyvedla ze stereotypu jejich hádek a dala jim nahlédnout, co svým chováním chlapci způsobují. To je zřejmé z jejich reakce na chlapcovo zmizení v závěru povídky.

TAN, Shaun. *Příběhy z konce předměstí*. Zlín: Kniha Zlín, 2011. ISBN 978-80-87497-23-4.
Pro potřeby semináře Literatura pro děti II. sepsala Štěpánka Klumparová

Titul povídky Spodní proud by mohl poukazovat na lidské podvědomí, jako nekontrolovatelnou sílu, která překvapivě vyplaví na povrch něco neočekávaného, něco, co nás trápí, něco, s čím si nevíme rady, a proto to v sobě ukrýváme co nejhlouběji a doufáme, že se to nikdy nedostane na povrch, do našeho vědomí.

Smysl povídky, nosná myšlenka: Z povídky pro mě vyplývá, že člověk by měl být vnímavý k potřebám svých blízkých, nenechat se zahltit vlastními problémy. Je nespravedlivé a smutné, že lidé často začnou řešit problémy/potřeby svých nejbližších až ve chvíli, kdy se stane něco, co je vyvede ze stereotypu jejich každodenního života, nějaká „velká událost“, která zaujme jejich pozornost (v povídce zjevení dugonga na zahradě manželů).

Zdůvodnění výběru povídky: V čem je silná a působivá? Jak zapadá do kontextu ostatních povídek?

Síla této povídky podle mého spočívá v tom, že je čtenářsky univerzální z hlediska věku, že si ji do souvislosti se svou životní zkušeností může dát prvostupňové dítě, dospívající i dospělý čtenář. Dá se totiž nahlížet z perspektivy chlapce, rodičů a sousedů, pokaždé pak vynikne jiná myšlenka.

Všechny povídky ve sbírce se dotýkají mezilidských vztahů, lidského prožívání a životního pocitu. Většinou skrývají myšlenku, postřeh o životě, čtenář je pro sebe musí objevit. U všech hrají velkou roli ilustrace, podílejí se na utváření významu, nebo některé významy podtrhují. U některých ilustrace převládají nad textem (např. Zahraniční student). Tituly povídek bývají klíčem k povídce, upozorňují čtenáře, na co zaměřit pozornost. Příznačná je pro ně nedořečenost, vždy zůstane něco nevysvětleno, tajemství neobjasněno, konec může být otevřený, aby si ho čtenář musel dotvořit. Povídky spojuje je místo, kde se odehrávají – předměstí, které je v jednotlivých povídkách různě důležité (např. u Spodního proudu hraje roli v souvislosti se sousedy a jejich vnímáním problémů rodiny v čísle 17).